

Stenogrammid

XIII Riigikogu stenogramm

VII istungjärk

Neljapäev, 08. märts 2018, kell 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:04 "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2017. aasta täitmise aruanne

10:00 Istungi rakendamine

Aseesimees Hanno Pevkur

Head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu VII istungjärgu 7. töönädala neljapäevast istungit. Kallid naised! Lubage mul kõikide Riigikogu meeste nimel soovida teile imeilusat rahvusvahelist naistepäeva! (Aplaus.) Vaatamata veidi erilisemale päevale on siiski traditsioonid need, mis Riigikogu saalis kehtivad, ja kehtib ka töökord. Töökorra kohaselt on nüüd aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun! Esimesena saab sõna Keit Pentus-Rosimannus.

Keit Pentus-Rosimannus

Hea aseesimees! Head kolleegid! Reformierakonna saadikud annavad üle arupärimise peaministrile. See puudutab teemat, mis meie arvates on ausalt öeldes olnud juba väga pikalt erakondlikust poliitikast vaba. See puudutab ühte kõige põhimõttelisemat ja olulisemat teemat Eestis üldse. See puudutab Eesti Vabariigi õiguslikku järjepidevust ning viimaste kuude otsuseid ja väljaütlemisi, mida valitsus on teinud, mida ta on välja öelnud ja millega praegune valitsus on sisuliselt kahtluse alla seadnud restitutsiooni põhimõtte. Praegune valitsus on veeretanud Eestile vastutuse okupatsioonikahjude eest, tekitades mulje, justkui me oleksime ise ennast okupeerinud. Me esitame peaministrile õige mitu küsimust. Küsime, miks on Jüri Ratase juhitud valitsus oma otsustega seadnud kahtluse alla iseseisvuse taastanud Eesti Vabariigi õigusliku järjepidevuse põhimõtte. Küsime ka selle kohta, kas valitsuses on analüüsitud, mida sellise põhimõtte kahtluse alla seadmine ilmselgelt sisepoliitilise punktinoppimise huvides tähendab Eesti rahvusvahelisele mainele ja mida selle põhimõtte osalinegi hülgamine Eestile välispoliitiliselt kaasa toob. Aga küsime ka peaministripartei aseesimehe ja Putini eriesindaja kohtumise seoste kohta valitsuse mõni aeg hiljem tehtud otsustega, millega okupatsioonikahjude kandmine Eesti kanda võeti. Palume need vastused anda parlamendi ees ja loomulikult ka kirjalikult. Aitäh!

Aseesimees Hanno Pevkur

Võtsin Riigikogu juhatuse nimel vastu ühe arupärimise. Selle edasise menetlemise otsustame vastavalt kodu- ja töökorra seadusele.

Nüüd on aeg kohaloleku kontrolliks. Palun, kohaloleku kontroll!

[Kohaloleku kontroll](#)

Kohalolijaks registreerus 64 Riigikogu liiget.

1. 10:04 "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2017. aasta täitmise aruanne

Aseesimees Hanno Pevkur

Austatud kolleegid, meil on täna päevakorras üks päevakorrapunkt ja see on ""Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2017. aasta täitmise aruanne". Enne, kui me läheme selle menetlemise juurde, juhin tähelepanu, et kokkuvõtet "Kuritegevus Eestis 2017" saate lugemiseks ja ettekande paremaks jälgimiseks võtta saali tagaosast eelnõude riulitest, samamoodi on seal ka justiitsministri kõne. Selle päevakorrapunkti menetlus näeb välja järgmine. Kõigepealt on justiitsministri ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Igal Riigikogu liikmel on võimalik esitada üks küsimus ja läbirääkimistel saavad sõna võtta fraktsioonide esindajad. Arutelu lõppemisel me Riigikogu suures saalis otsust vastu ei võta. Austatud justiitsminister, palun, kõnetool on teie päralt!

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Nii. Lugupeetav Riigikogu aseesimees! Lugupeetav Riigikogu! Lubage ka minul valitsuse esindajana meie armsatele Riigikogu naistele ilusat naistepäeva soovida. On üldine kriminoloogiline tõsiasi, et naised on vähem agressiivsed, võrreldes meestega, ja sooritavad ka vähem kuritegusid. Üldine statistiline näitaja on, et kinnipeetavatest on naised 5–7%. Nii et meestel on põhjust õppust võtta.

Vaatame nüüd praegust olukorda kriminaalpoliitika valdkonnas. Üldtrend on positiivne selles mõttes, et kuritegude arv on jätkuvalt langustrendis. Eelmisel aastal registreeriti 26 929 kuritegu. Kuritegude arv vähenes üle-eelmise aastaga võrreldes 7%. Siin tuleb, tõsi küll, rõhutada seda, et loomulikult, nagu näitavad ka mitmed uuringud, eri kuriteoliikidest raporteerimine ehk see, kui paljudest kuritegudest inimesed teada annavad, on erinev. Nii on näiteks varavastastel kuritegudel see kusagil 50%, vägivallakuritegude puhul on raporteerimine, mis puudutab näiteks lähisuhtevägivalda, paraku palju madalam. Registreeritud kuritegudest 40% olid varavastased ning ligi kaks viiendikku kuritegudest pandi toime Tallinnas.

Lisaks nendele statistilistele näitajatele on kindlasti oluline see, kui ohutult Eesti rahvas ennast Eestis tunneb. Selles valdkonnas on meil kindlasti arenguruumi, kuid üldine trend on positiivne. Vaatame ühte näitajat kuritegevuse uuringus: kui suur on end oma kodu ümbruses pärast pimeduse saabumist ebatavaliselt tundvate inimeste osakaal. 2014.–2016. aastal oli see 20%, nii paljud inimesed tundsid ennast pimeduses oma kodu ümbruses ebatavaliselt. Siin on toimunud väike positiivne nihe: eelmisel aastal oli langus 3% ehk nende inimeste osakaal on 17%. Vaatame laiemat dünaamikat kümne aasta jooksul, seda, kui palju on inimesi, kes peavad kuritegevust oma eluaseme läheduses probleemiks. Me näeme, et on toimunud oluline hoiakuline muutus inimeste tunnetuses. Kogu Eestis on olnud kukkumine 21%-lt 7%-le. Kõige tõsisem piirkond on Ida-Virumaa, kus need numbrid, mis väljendavad inimeste tunnetust, on küll kõrgemad kui Eestis keskmiselt, ligi kaks korda, kuid ka seal on kümne aasta trend olnud kukkumine: 40% asemel on see ligi kolm korda väiksem, 14%.

Oluline on kindlasti see, kuidas riigi kriminaalpoliitika institutsioonid on võimelised kuritegusid menetlema. Me näeme, et politsei ja prokuratuuri hea töö tulemusel on kuritegude lahendamise määr saavutanud vabanemisjärgse aja kõrgeima taseme. Piltlikult öeldes näitab see seda, milline on aastast registreeritud kuritegude hulgas nende osakaal, mille puhul on suudetud jõuda lahendini. See määr oli 69%.

Nüüd puudutan kuritegevuse kõige tõsisemat indikaatorit – tapmist arvu. 2017. aastal registreeriti 37 tapmist ja 8 mõrva, kokku 45 tõsisemat isikuvastast kuritegu (koos katsetega), mille tõttu hukkus 33 inimest. Hukkunute arv on sama, võrreldes üle-eelmise aastaga, kui samuti langes realselt ohvriks 33 inimest. Mõtleme dünaamikale alates 1990. aastate algusest, ühe inimpõlve perspektiivis: inimelu kaitse, inimelu pühaduse kaitse on positiivse dünaamikaga, me oleme ligi suurusjärgu võrra vähendanud tapmist arvu. Kuid vaatame Soome näitajat: Soomes on see arv 100 000 inimese kohta ligikaudu kaks korda väiksem. Jällegi, meil on arenguruumi.

Kindlasti on kriminaalpoliitika kaks kesket lähtekohta, mis puudutavad kahjude vältimist ning kuritegevuse tõkestamist, korduvkuritegevuse vähenemine ning sellest johtuvalt vangistuspoliitika. Vangide arv Eestis on olnud langustrendis, võrreldes üle-eelmise aastaga on meil ligikaudu 150 kinnipeetavat vähem. Kindlasti on oluline ka vangistuskeskkond, mis peaks soosima inimeste taasühiskonnastamist. Me oleme sulgenud Murru ja Harku vangla, mis, tuleb nentida, olid niisugused sovetivangla tüüpi kinnipidamisasutused, ning sellel aastal sulgeme Magasini tänaval asuva Tallinna vangla ning avame uue, kaasaegsema vangistusasutuse.

Kindlasti on oluline sellise vangistuspoliitika arendamine, mis toetab vangi toimetulekut pärast vabanemist.

See tähendab, et on oluline parandada vangide hõivet vangistuse kestel – see on Justiitsministeeriumi eesmärk – ning kindlasti on oluline, et pärast vabanemist tuleks isik toime sõltuvusprobleemidega. Tõsine teema, mida ma tahan siin rahvaesinduse saalis ära märkida, on üks tähtsamaid endiste kinnipeetavate toimetulekut mõjutavaid tegureid – see on elukoht. Objektiivsete ja tõenduspõhiste uuringute järgi on väga oluline pakkuda tuge just esimestel vabanemisjärgsetel nädalatel ja kuudel, kui vabanenud inimesel on suurim oht libastuda ja langetada jällegi valesid impulsiivseid otsuseid, mis võivad teda viia korduvkuritegevuse spiraali. Tänu kriminaalpoliitika arengusuundades seatud eesmärgile oleme Euroopa Sotsiaalfondi toel juba kolm aastat pakkunud vabanenutele tugiteenust, mille raames nad saavad endale tugiisiku ja kui vaja, siis ka ajutise eluaseme. Kindlasti tahan ma olulisena rõhutada kohalike omavalitsuste rolli, sest just neil on ka kehtiva õiguse järgi kohustus vanglast vabanenutele elamispind tagada. Me peame vanglast vabanenutele tagama kogukondliku toe ja aitama neil jõuda tööturule. Nende projektide puhul, rakendatud teenuste puhul jõuab ligi 60% nendest inimestest tööturule ja see on sihtrühma keerukust arvestades päris hea tulemus.

Oleme aastaid tegelenud alaealiste õigusrikkujatega. Tuleb nentida, et alaealiste õigusrikkujate registreeritud kuritegevus on seitsme aastaga vähenenud 43% ja jõudnud 1000 piirimaile. Tõsiasi on see, et üle-eelmise ja eelmise aasta võrdluses on see arv jäänud samaks, mõni üksik näitaja on kasvanud. Ma loodan väga nendele sammudele, mida seadusandja astus selle aasta alguses, kui rakendus uus alaealiste mõjutusvahendite süsteem. Meie loogika põhineb sellel, et me püüame neid noori inimesi intensiivsemalt mõjutada, valides just sobivad mõjutusteed, selleks et need inimesed tulevikus hoiduksid kuritegude toimepanemisest. Pole midagi öelda, just alaealiste kuritegevusest, nagu näitavad kriminoloogilised uuringud, kujuneb välja taimelava inimeste korduvkuritegevuse teele sattumiseks. Lähtekoht on meil, et viimane koht, mis neid noori inimesi nõravit ja mõjutab õiguskuulekale teele pöörama, on tegelikult vangla. See peab olema kõige ekstreemsema iseloomuga mõjutusvahend. On positiivne, et 2015. aastal avati vananenud erikoolide asemel Kaagveres ja Tapal Maarjamaa Hariduskolleeegiumi uus õppekeskus.

Väga tähtis eesmärk kriminaalmenetluses, mille prokuratuur on seadnud, on kuritegude kiire menetlemine, ja nagu ma ütlesin, alternatiivsete mõjutusmeetmete eelistamine. Vaatame viimase seitsme aasta dünaamikat: kriminaalajade kohtueelse menetluse aeg oli 2010. aasta ligi kolme kuu asemel 2017. aastal ligi kaks kuud. On väga tähtis, et kui varem eksisteerisid eri piirkondade vahel käärid, siis nüüd on menetlusajad ühtlustunud. Nagu ma rõhutasin, menetlejad saavad nüüd alaealisi paindlikumalt kohelda, alates pereprogrammist, töö- või õppimiskohustusest ja kannatanu ees vastutuse võtmisest kuni elektroonilise valve ja positiivset käitumist soosivate meetmeteni. Praegu on vanglas ligikaudu 20 alaealist, kuid arengusuundade kehtimise algusaastail oli neid 50 ringis.

Üks kaalukas mõtteviisi muutus, mis kehtivate kriminaalpoliitika arengusuundadega on seatud eesmärgiks neile, kes kriminaalmenetluses kogu menetluskaare jooksul tegelevad tõe tuvastamisega, on ohvrikeskus. Viimastest kriminaalmenetluse osaliste seas tehtud uuringutest teame, et seitsme aastaga on kuriteoohvrite õiguste ja kaitsemeetmete tagamise olukord Eesti kriminaalmenetluses põhimõtteliselt muutunud, on leidnud aset hoiakuline nihe. Ohvritest 60% peavad Eesti õiguskaitse süsteemi usaldusväärseks. Siit ja ka nendest uuringutest tulevad esile need väljakutsed, mis meil on tulevikku vaadates. Arenguruum on selgelt olemas. Kriminaalmenetlus tagab küll kannatanule õigusemõistmise ehk lahendi, kuid laiem ohvrikaitse süsteem vajab reformimist. Praegu on uuringute hinnangul menetluses raskem osaleda sellistel kannatanutel, kes on kogenud raskete tagajärgedega kuritegu, kellel on väike sissetulek ja kasin sotsiaalne võrgustik ehk vähe lähedasi inimesi, kes peaksid teda toetama raskel hetkel, kui ta on ohvriks langenud. Meie lähtekoht on see, et eesmärk on kaasav kriminaalmenetlus, st muu hulgas seda, et süüteo menetlemise siht peab olema õigusrikkumisele eelnenud olukorra taastamine sellises ulatuses, mis inimlikke asjaolusid arvestades on võimalik. Võimalikult paljudes juhtumites tuleb seada eesmärgiks ohvri ja kahtlustatava lepitamine, st kõigi ohvrite ja õigusrikkujatega kokku puutuvate professionaalide, eriti ohvriabitöötajate oskusi tuleb arendada.

Nüüd vägivallakuritegevus. Suurim muutuja 2010. aastaga, seitsme aasta taguse ajaga võrreldes, kui kehtivad kriminaalpoliitika arengusuunad jõustusid, vägivallakuritegevuses ja üldse registreeritud kuritegevuses, aga ka menetlustegevuse mõttes on olnud perevägivald. Kui 2010. aastal oli hoiak selline, et lähtekoht oli suurendada avalikkuse ja spetsialistide teadlikkust ning selgitada perevägivalda olemust ja ulatust, siis nüüd võime nentida, et perevägivalda olulisus on ühiskonnas teada ning vägivallaohvrid pöörduvad rohkem politsei ja abistavate organisatsioonide poole. 2017. aastal registreeriti 2632 perevägivaldakuritegu, st iga kümnes registreeritud kuritegu oli perevägivaldakuritegu. Kuid ma rõhutan, et mis puudutab raporteerimist, siis politseisse pöördub vaid iga kümnes ohver. 2017. aastal registreeritud juhtumitest suurem osa ehk kaks kolmandikku moodustas praeguste või endiste elukaaslaste või abikaasade vägivald. 15%-l juhtudest kasutasid vanemad vägivalda laste vastu ja 9%-l juhtudest lapsed vanemate vastu. Tõsiasi ja eriline asjaolu, mida peavad silmas pidama menetlejad, aga ka sotsiaalinstitutsioonid, on see, et politsei hinnangul on vähemalt kolmandikul perevägivaldajuhtumitest puutumus lapsega, on ta siis kannatanu või pealtnägija, nagu enamikul juhtudel. Kriminaalmenetluses oleme võtnud suuna tagada kannatanutele reaalne toetus ja abi. Eritähelepanu all on

lastega seotud perevägivallakuriteod. Siin on oluliseks teetähiseks 2016. aastal seadusandja poolt ohvrite kaitse seaduses sätestamine. Kindlasti tahan ma positiivse ja järgmise etapi sammuna, mis on pilootprojekti faasis, ära märkida Pärnu projekti, mille abil soovitakse tagada, et ajutise lähenemiskeelu vajadust hinnataks senisest aktiivsemalt ja leitaks võimalusi, kuidas keelu kohaldamist lihtsustada. Üks tõsine asjaolu, mille kohta Justiitsministeerium kavatses ettepanekuid teha, puudutab seda, kuidas reaalsuses tõhusamalt tagada lähenemiskeelu toimimist. Meil on kahetsusväärset ka korduvalt, retsidiivseid juhtumeid, kus fikseeritud lähenemiskeeld ei ole rakendunud. On positiivne tunnustada Siseministeeriumi eestvedamisel ja ohvriabi juhtimisel toimuvat juhtumikorralduse mudeli katsetamist.

Kindlasti tahan ma rõhutada liikluskuritegude kohta, et positiivne on olnud joores juhtimiste arvu vähenemine. Joores sõidukijuhtide koguarv vähenes 2017. aastal 9%. Seadusandja on siin rakendanud täiendavaid meetmeid, mis puudutavad keeldu vabastada korduvalt kriminaalses joores vahele jäänud isik vabaduskaotuslikust karistusest. Aga on väga mõistlik pakkuda alkoholiprobleemiga juhtidele tuge ja see tegevus on ka tulemusi andnud.

Retsidiivsuse vähendamiseks, aga ka ühiskonna ohutustamiseks plaanib Justiitsministeerium esitada seadusandjale arutamiseks karistusseadustiku muudatused, mis näevad ette vägivallatsevate kalduvuskurjategijate jõulisemat kohtlemist ja milles sätestatakse ka võimalus kohaldada mitme kuriteo eest eluaegset vangistust retsidiivse minevikuga inimesele, kes on varasematest karistustest hoolimata pannud toime uue tapmise või seksuaalkuriteo. Samuti nähakse korduvalt raskete kuritegude eest karistatud isikule ette kohustuslik šokivangistus ning nähakse ette ka põhimõtte, et korduvalt raskeid kuritegusid toime pannud ja vanglakaristuse ära kandnud kurjategijale tuleb alati tingimusteta kohaldada karistusjärgselt käitumiskontrolli.

Lisaks peab Justiitsministeerium oluliseks välismaalastest kurjategijate riigist väljasaatmist. Riik peab tagama, et välisriigi kodanikud, kes meie riigis viibivad, ei saaks Eestis tulevikus toime panna ohtlike kuritegusid. Nii üldpreventiivne kui ka eripreventiivne meede on siin see, et nad füüsiliselt Eesti riigist eemaldatakse. Ma pean väga oluliseks menetluskiirust ning menetluse paindlikkust. Menetlustähtaegade kohta – see asjaolu on ka parlamendis viimasel ajal diskussiooni tekitanud – tahan öelda, et Justiitsministeeriumi vaade ei ole mitte mehaaniline, vastupidi, me peame oluliseks menetluses avaramate ja paindlikumate teede loomist. Selleks esitab Justiitsministeerium lähiajal Riigikogu menetlusse kriminaalmenetluse revisjoni eelnõu, mille eesmärk on luua võimalus täielikult üle minna digitaalsele menetlusele ja kõrvaldada nõuded, mis kohustavad menetlejaid tegema tõendite vormistamisel topelttööd. Näiteks siis, kui tõend on juba olemas elektroonses vormis heli- või videosalvestisena, ei peaks selle sisu protokollis ümber kirjutama. Oluline on luua ka avatud tõkendite loomine, mis peaksid olema paindlikumad, et prokuratuur saaks valida menetluslikust tööriistakastist just nimelt seda isikut ohutustavad vahendid.

Üldkokkuvõttes tahan ma nentida, et olgugi meie ühiskonna üldine suundumus selline, et registreeritud kuritegevus väheneb, peab meie keskseks väljakutseks olema see, et kogu kriminaalmenetlus muutuks ohvrikeskseks. See ei tohi olla lihtsalt deklaratiivne üleskutse, vaid mõistlik on ka ohvri seisukoht ära kuulata, kui kõne all on karistuse määramine või isiku ennetähtaegne vabastamine. See loosung "ohvrikesksus" peab realiseeruma ka kriminaalmenetluslikes õigustes, mida ohvritele tuleb minu hinnangul rohkem pakkuda. Teine keskne teema kuritegevuse tõkestamisel on loomulikult see, et kuritegevus ei tohi ennast ära tasuda. See puudutab varavastaseid kuritegusid. Siin on prokuratuurile antud selge ülesanne muude tegevuste kõrval seada prioriteediks ka kriminaaltulu äravõtmine, eriti just oluliste peitkuritegude menetlemisel. Nii et ohvrikesksus, ühiskonnas retsidiivsuse vähendamine alaealiste intensiivsema mõjutamise abil ning samuti vangistuspoliitika kujundamine selliseks, et see aitaks retsidiivsust tulevikku vaadates vähendada – need võiksid olla märksõnad ka järgmise kriminaalpoliitika arengusuundade dokumendi koostamisel. Justiitsministeerium loodab selle sel aastal esitada arutamiseks seadusandjale ja kindlasti kõigile fraktsioonidele, komisjonidele, huvitatud õigusavalikkusele ja huvirühmadele. Ma olen kindel, et me seame meie riigile järgmiseks pikemaks perioodiks eesmärgid, mis ka tegelikkuses rakenduvad, nii nagu me näeme, et kehtiv kriminaalpoliitika arengusuundade dokument ei ole olnud vaid loosungipaber. Vahel on olnud ju oht, et riigi poliitika arengusuundadega nii juhtub.

Aseesimees Hanno Pevkur

Hea justiitsminister, kas te vajate lisaega?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Võtaksin 20 sekundit.

Aseesimees Hanno Pevkur

20 sekundit, palun!

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Tegelikuses on nad muutnud hoiakut. Ma tahaksin, et me selles vaimus asuksime ette valmistama ka uut dokumenti. Aitäh!

Aseesimees Hanno Pevkur

Aitäh, austatud justiitsminister! Riigikogu liikmetel on teile küsimusi. Küsimuste vooru avab Liina Kersna. Palun!

Liina Kersna

Aitäh, hea juhataja! Austatud justiitsminister, suur tänu teile ettekande eest! Tõesti, lähisuhtevägivalla kuritegude arv on langenud, samas on tapmiste ja tapmiskatsete arv kasvanud. Tähelepanuväärne on ka see, et 2,5 korda rohkem kui 2016. aastal oli lähenemiskeeldude rikkumisi. Pärnus piloteeritakse põhimõtet, et vägivallajuhtumi korral eemaldatakse kodust vägivallatseja ja ohver jääb koju. Põhimõtte ise on ju väga õige ja loogiline, aga kuidas tagatakse ohvri turvalisus siis, kui vägivallatseja on vabastatud? Mida plaanitakse teha selleks, et lähenemiskeeldu oleks raskem rikkuda?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Lähenemiskeeldu eesmärk on lõigata läbi hirmuspiraal. Ma ei ole range või jäiga karistuspoliitika kui asja iseeneses sõber, see ei ole mul kinnisidee. Aga riik või riigi repressiivne jõud peab suutma näidata oma jõudu, kui isik tahtlikult ja provokatiivselt seda keeldu rikub. See tähendab, et ma olen palunud ministeeriumil seda analüüsida ja lähiajal need ettepanekud esitatakse. Ma arvan, et kui sõna jõud ei maksa – tegelikult on reegel kinnitatud, aga sõna jõud ei ole maksnud –, siis minu hinnangul, kui lähenemiskeeldu tahtlikult rikutakse ja see on tõendatud, arusaadavalt, siis sellisel juhul üks tööriist, mille me võiksime arutusele võtta, on sarnane korduvas retsidiivses joobes olles autot juhtinud isikute automaatse šokivangistusega. See tähendab, et isikule on selgelt aru saada, milline tagajärg on tema tahtlikul seadusele vilistamisel. Ma arvan, et see on see koht, kus riik oma jõuga peab asuma intensiivsemalt inimeste kõrvale. Me soovime teha ettepanekuid seadusandjale, et just nimelt õigusriiklikult, seadusmuudatuse abil anda signaal menetlejatele, millist menetlusteed me soovime näha nende inimeste kaitsmisel.

Aseesimees Hanno Pevkur

Külliki Kübarsepp, palun!

Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Eelmisel aastal puudutasin ma seda, et ennetuspoliitika vajalikkust võiks eraldi peatükina kajastada ka selles aruandes. Ma vaatan, et sel aastal on mindud vana rada ja seda eraldi peatükina ei ole. Miks ma pean seda oluliseks? Just seepärast, et seatakse eesmärgid, kuidas minimeerida neid tagajärgi, mida kuritegevus iseenesest meie ühiskonnas põhjustab. Meil oleks vaja analüüsida, kas meie ennetuspoliitika – ma eeldan, et see on meil ikkagi olemas – täidab neid eesmärke, et ühiskonnas oleks turvaline ja meil ei oleks erinevaid arusaamu õiguslikust käitumisest. Minu küsimus on jätkuvalt see: kas te peate oluliseks, et ennetuspoliitika tuuakse väga selgelt välja, analüüsitakse nende ressursside vajalikkust ja seda, kas nad täidavad ka eesmärke?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Jah, kui me kõneleme laiemas vaates sellest, millised ühiskondlikud probleemid tõukavad või milline keskkond tõukab inimesi õigust rikkuvale teele, siis kahtlemata on see väga paljude asjaolude tulemus. Kindlasti kavatseb Justiitsministeerium pakkuda välja oma lahendused, mida me ootame teistelt institutsioonidelt, mida me peame vajalikuks, jättes kõrvale kitsalt kriminaalpoliitilise süsteemi, justiitssüsteemi. Me näeme näiteks ühte mehaanilist seost, mis puudutab varavastaseid kuritegusid. On tõsiasi, et kui riigi majanduskeskkond muutub paremaks, siis varavastaste kuritegude osakaal langeb. Majanduskriisi ajal me nägime, et varavastaste kuritegude langustrend peatus. Ka sellest me võime teha järeldusi, mis loomulikult ei saa olla kuidagi moraalselt õigustatud. Aga laiemad sotsiaalsed küsimused, mis puudutavad inimeste tööhõivet ja toimetulekut, on seotud varavastaste kuritegude valdkonnaga. Teiseks, see, mis puudutab laiemalt haridussüsteemis ja ka sotsiaalsüsteemis inimestes empaatia kujundamist

väärtuskasvatuse abil, ma räägin ka inimestest, kellel esineb agressiivsusprobleeme, siis inimestel peab olema võimalus leida abi, nad ei tohiks jääda oma probleemidega üksi. Kui me kõneleme ärahoitud kuritegudest, mis on kõige strateegilisem eesmärk turvalises ja inimlikus ühiskonnas, kus inimesed ei pea tundma hirmu, siis need on kindlasti olulised lähtekohad. Aga see raamat annab statistilises vaates vastuse sellele, mida õigust rikkuvat inimesed Eestis tegid, vähemalt registreeritud ja raporteeritud andmete põhjal. (Reinsalu näitab raamatut "Kuritegevus Eestis 2017".)

Aseesimees Hanno Pevkur

Järgmisena küsib Krista Aru. Palun!

Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister, aitäh ülevaate ja aruande eest! Vaadates seda muidu väga sisukat ja faktiküllast aruannet, mille te olete koos ministeeriumiga ette valmistanud ja mille te esitasite, üllatas mind see, et küberkuritegevusest pole eraldi peatükki ja ka te ise ei puudutanud seda valdkonda. Ometi on küberkuritegevus kindlasti üks tõusvaid kuritegevuse liike ühiskonnas ja meil IT-riigina on ka sellega olnud väga palju kokkupuutumist. Kas te võiksite seda selgitada?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma arvan, et küsimus oli lihtsalt ajas, kindlasti ma seda teemat kuidagi ei alaväärista. Ka Eesti Euroopa Liidu eesistumise ajal oli meie üks olulisi algatusi, millega me heatahtlikult Euroopa Komisjoni survestasime, just nimelt e-tõendite initsiatiiv. Arvestades riigi jurisdiktsioonide tinglikkust küberruumis, tuleb tagada, et liikmesriikidel oleks ühtne standard, kuidas on võimalik koostööd teha küberruumis toimuvate kuritegude puhul, aga tõendamisel on oluline, mis asjaolusid, millist informatsiooni me küberruumis arvestame ja mida mitte. Strateegilises perspektiivis tuleb kahtlemata silmas pidada, et küberkuritegevus pole üksnes arvutiandmetesse häkkimine kitsamas mõttes, nagu see e-ühiskonna arengu esimeses faasis oli. Tegelikuses on see ülimalt avar platvorm, hõlmates igasugust organiseeritud kuritegevust, olgu see rahapesu või narkootikumide müük. Tuleb silmas pidada, et kui me kõneleme inimeste õiguste kaitsest, siis täpselt samasugused õigused, mis kaitsevad inimesi rünnete eest, privaatsusesse sekkumise eest füüsilises ruumis, peavad inimestel olema ka küberruumis. Ma toon esile veel ühe asjaolu: eelmisel aastal tegi seadusandja muudatuse karistusseadustikus, ma räägin Istanbuli konventsiooni ülevõtmisest, see oli seotud just nimelt nende ahistava jälitamise juhtumitega. Enamik kuskil sajast registreeritud ahistava jälitamise süüteojuhtumist eelmisel aastal kasvasid ennekõike välja agressiivsusest lähisuhtes, aga oli ka teistsuguseid jälitamise tüüpe. Kahtlemata ei ole menetlejatel võimalik – nad ei tohigi seda teha – eristada ahistavat jälitamist, mis leiab aset küberruumis, ja ahistavat jälitamist, mis leiab aset füüsilises ruumis, inimese ukse taga või telefonis.

Aseesimees Hanno Pevkur

Järgmisena küsib Monika Haukanõmm. Palun!

Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus puudutab joores autojuhtimist. Graafikut on loomulikult rõõm vaadata, sest see on pidevas langustrendis, samas on 5000 tabatud joores juhti ikkagi Eesti jaoks väga palju. Aga hakates neid numbreid lähemalt vaatama, ma enam nii rõõmus ei olnud. Miks? Sellepärast, et ma vaatasin, kui palju on toimunud kontrollide. Viimase kahe aastaga on kontrollide arv langenud ligi 900 000-lt 675 000-le ehk tegelikult neljandiku võrra vähenenud. Siin on ju väga tihe seos või korrelatsioon olemas. Ilmselgelt ei ole see selline langustrend, mis väga rõõmustaks, ja teisalt, ka nende juhtumite arv, mille puhul on algatatud kriminaalmenetlus, on siiski suurenenud. Kas te arvate, et me oleme õigel teel? Äkki ikkagi see alkoholipoliitika, mida me oleme ajanud, ei toeta seda, et meil oleks vähem joores juhte, ja tegelikult ka kriminaalpoliitika?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma reedan ühe saladuse, mida riik ei propageerinud, selleks et roolijoodikud ennast liiga turvaliselt ei tunneks. Tegelikult oli põhjus, miks reidide arv sisuliselt ligi veerandi võrra kukkus – te nimetasite, et ligi 900 000-lt 600 000-le kopikatega –, Euroopa Liidu eesistumine, politseinikud olid lihtsalt seotud selle turvamisega. Ressurss on üks, arusaadavalt ei võtnud me tööle eraldi politseiarmeed, mis oleks tegelenud eesistumise üritustel julgeoleku tagamisega. Aga see oli tõsiasi. Mul ka tekkis see küsimus ning Politsei- ja Piirivalveameti ametnikud ausalt seda tunnistasid. Nüüd on eesistumine läbi, me elasime selle üle. Roolijoodikutel oli jah

statistiliselt 25% või 20% väiksem tõenäosus vahele jääda. Aga nüüd on see võimalus jälle ära kadunud, nii et Eesti Vabariigi 100. aastapäeval ärgu nad sellele mõelgugi.

Aseesimees Hanno Pevkur

Peeter Ernits, palun!

Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Üleeilse päeva kontekstis tahaks küsida, kas on normaalne, et vangla kohatasu on kaks korda kõrgem kui hooldekodu kohatasu. Aga tänase naistepäeva kontekstis küsin järgmist. Kuritegude arv Eestis on 26 000 ja koduvägivallajuhtumeid on 2600, aga ainult iga kümnes ohver pöördub politsei poole. Järelikult, kui nad kõik pöörduksid, oleks kuritegude arv poole suurem, 50 000 ringis. Mida te tänase naistepäeva kontekstis naistele ütleksite, kas tasub üldse politsei poole pöörduda? Siis lähavad teie numbrid ju lakke.

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Need numbrid on tegelikult viimase seitsme aasta jooksul kasvanud, kui riik on oma kriminaalpoliitikas selle üheks oluliseks teemaplokiks seadnud. Loomulikult on tänasel päeval ja ka teistel päevadel minu sõnum see, et riigi justiitssüsteemile on see prioriteet. Me otsime teid, kuidas intensiivsemalt aidata ohvrit selles olukorras, kui ta on kuriteost raporteerinud. Aga minu sõnum on üks: Eesti justiitssüsteem on täna selline, et kui inimene teatab kuriteost, siis ta ei jää üksi, riik pakub talle kaitset, pakub talle tuge. Selles võib kindel olla. Mis puudutab seda asjaolu, et vaid osast kuritegudest teatatakse, siis jääb üle rõhutada, et inimesed peaksid ka nende arvates esmapilgul võib-olla – ennekõike on see seotud varaliste süütegudega – ebaolulisest süüteost ikkagi teatama. See on vajalik ühiskonna üldise ohutustamise huvides. See ei puuduta isegi ainult konkreetset inimest, kellelt mingi ese võidi ära võtta, see puudutab tegelikult ka seda, kuidas ja millistel võimalustel saab vältida nende tegude toimepanemist teiste ja kolmandate inimeste suhtes.

Vägivalla, ka lähisuhtevägivalla ohvriks langemise korral me näeme paraku seda, et inimesed tõepoolest, nagu te ütlesite, uuringute järgi vaid igal kümnendal juhul sellest teatavad. Aga me näeme, et vägivaldsele käitumisjoonisele on omane väga suur retsidiivsus. Lootust, et inimene oma vägivaldsest käitumisjoonisest vabatahtlikult loobub, kui mingid muud asjaolud ei mõjuta teda teistmoodi käituma, statistika paraku ei kinnita.

Aseesimees Hanno Pevkur

Oudekki Loone, palun!

Oudekki Loone

Aitäh, härra minister, ülevaate ja koostatud raamatukese eest! Kui ma raamatu sisukorda vaatasin, siis nägin, et sealt täielikult puudub organiseeritud kuritegevuse peatükk, ehkki on vihjatud nendele kuriteotüüpidele, mis on tavaliselt seotud organiseeritud kuritegevusega. Ma kindlasti soovitan järgmisel korral niisuguse peatüki teha. Aga kas te praegu annaksite lühikese ülevaate, milline on organiseeritud kuritegevuse seis Eestis, millised grupeeringud siin on ja millega nad tegelevad ning kas küsimus on pigem välismaistes või omamaistes grupeeringutes? Selline üldülevaade.

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Kui me räägime kitsamalt, siis tuleb öelda, et kuritegeliku ühenduse loomine on karistusseadustikus sätestatud iseseisev tegu. Aga selle kuriteo süstemaatilisus või organisatsioonilisus võib seisneda mitmetes, ennekõike varavastastes kuritegudes. Ma toon välja ühe prioriteedi, mille ka kehtivates riigi kuritegevusvastastes prioriteetides on Siseministerium ja Justiitsministerium uurimisasutustele seadnud, see on just nimelt organiseeritud narkokuritegevus, ennekõike tugeva toimega uimastite tootmine ja laiaulatuslik levitamine.

Tahan viidata ühele algatusele, mida me arutasime ka uimastiennetuse komisjonis. Kahtlemata peavad narkootikumid jääma mittelegaliseerituks, nende tarvitamine ja käitlemine peab jääma karistatavaks, aga kindlasti me tahame tulevikus selgemalt eristada kahte gruppi. Üks grupp on narkokaupmehed, diilerid, teine grupp on sõltlased. Sõltlaste puhul ei ole meie eesmärk nende kinnipidamine kui asi iseeneses, sõltlaste jaoks peab riik otsima tugevamaid alternatiivseid mõjutusvahendeid. Ennekõike pean silmas ravi, inimesel peab olema võimalus seda alternatiivina valida. Vägisi inimest raviprogrammi suunata ei saa, me seda arutasime, aga inimesel peab olema alternatiiv: ta kas valib kinnipidamise või raviprogrammi. Aga eeldus on kahtlemata see, et need raviprogrammid on olemas. Seda me Sotsiaalministeriumiga praegu arutame ja tahame neid

välja töötada.

Organiseeritud kuritegevuse kohta võin öelda, et meie politseiasutused ja prokuratuur on iseenesest head tööd teinud. On ju ka meedias toodud esile mitmeid organiseeritud kuritegevuse juhtumeid, kui grupeeringute ninamehed on vabaduskaotusliku karistuse saanud. Kindlasti on see selles mõttes prioriteet, et organiseeritud kuritegevus on oma loomult taastekkeline. Loomulikult on olemas ka organiseeritud kuritegevuse grupeeringud, mille kese on Eestis, ja see on meie uurimisasutuste prioriteet. See on väga keeruline, väga pikka ja tundlikku menetlust nõudev tegevus. Nagu me mäletame, ka Al Capone mõisteti süüdi ebaseadusliku püstoli omamise eest. Seda tehti küll õigusriiklike vahenditega, aga sellistesse mafioosodesse peab riigi õigussüsteemil olema selline suhtumine, et maa peab nende isikute jalge all põlema.

Aseesimees Hanno Pevkur

Andres Ammas, teie kord, palun!

Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Selle faktirohke raamatukese leheküljel 7 on alapeatükk "Kuritegevuse struktuur", kust ma leidsin niisuguse lõpulause, et poliitiliste ja kodanikuõiguste vastaste kuritegude arv suurenes 69 kuriteo võrra, mis on 44%. Palun, kas teil on mõni näide tuua? Siia alla mahub tõenäoliselt väga erinevaid kuritegusid, aga mis laadi kuritegusid on siis nüüd rohkem olnud? On teil teadmine või hüpotees, miks need on näiteks sagenenud, millega seoses?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma arvan, et seos on üks ja selge: 2016. aastal olid kohalikud valimised. See kõlab dramaatiliselt nagu Pinocheti Tšiilis, aga tegelikult on ikkagi silmas peetud valimissüütegusid. Ma ei hakka konkreetset juhtumit vaidlustama. Ma oletan, et need olid registreeritud kriminaalasjad: häälte ostmine ja midagi taolist.

Aseesimees Hanno Pevkur

Henn Põlluaas, palun!

Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Teatavasti tagatakse kõikidele vangis olevatele kriminaalkurjategijatele täielik meditsiiniline teenindus, sõltumata sellest, kas neil on haigekassakaart või mitte, sh tagatakse narkorehabilitatsioon, mis tulemuslikult lõpeb ehk 1%-l, 2%-l või 3%-l nendest inimestest, mitte rohkem. Neil on ka täielik hambaravi. Just nimelt sellest viimasest rääkides: samal ajal kui seaduskuulekad kodanikud saavad riigilt ainult 40 eurot aastas toetust, premeeritakse neid, kes on otseselt ühiskonna vastu välja astunud ja kuritegusid sooritanud, täies mahus hambaravi võimaldamisega. Kas te ei leia, et see on kuidagi paigast ära või rikub võrdse kohtlemise printsiipi? Mis te üldse sellest arvate?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Mulle meeldiks see ideoloogiline mudel, kui Eestis oleksid tasulised vanglad: vangla pakub majutusteenust, inimene, piltlikult öeldes, on ise teinud selle valiku, mille tõttu ta on selle majutusasutuse patsiendiks saanud, ja inimene selle eest ka ise tasub. Ma palusin kunagi Justiitsministeeriumil ühe analüüsi teha. Objektivne asjaolu on see, et need isikud on varatud, veelgi enam, suures plaanis ei ole nende netovara mitte null, vaid nad on miinuses, kuna nad peavad maksma ka menetluskulusid kinni, peavad hüvitama ohvritele tekitatud kahju ja mingit muud kahju. Nende sissetulekutase ei ole iseenesest mediaanses mõttes kõrge. Nüüd küsimus moraalsest valikust. Ka Peeter Ernitsal oli veidike sarnase kontekstiga küsimus, mis võrdles sotsiaalhoolekande kohamaksumust kinnipidamisasutuse kohamaksumusega. Kinnipidamisasutusel on tegelikult ju kolm kesket eesmärki, ma nimetan nõnda. Esiteks, see on õigusriigis täiesti legitiimne eesmärk, on karistamine, selleks et taastada ühiskonnas õiglus, tuleb karistada inimest selle teo eest, mille ta oli toime pannud, tõstes käe kaasinimese vastu või astudes muul moel intensiivselt teise inimese vastu. Kaasaegses õigusriigis ja ka meie karistuspoliitikas on üldine hoiak see, et vanglasse satuvad inimesed väga tõsiste isikuvastaste või muude kuritegude eest. Selleks peab ikkagi, piltlikult öeldes, palju pingutama. Teine eesmärk on loomulikult ühiskonna ohutustamine. Seda me püüame saavutada nõnda, et vähendada vanglas olnud inimeste retsidiivsust. See ei ole mitte unikaalselt Eesti probleem, see on kõikide ühiskondade probleem. Te ütlesite õigesti, numbrid ei ole täpsed, aga reaalsus on selline, et loomulikult on juba vanglasse sattunud inimesel tõenäosus kuritegevuse spiraali uuesti sattuda. Kui vanglas paluda, et need inimesed tõstaksid käe püsti, kes on juba teist korda vanglas, siis paraku suures plaanis kahel kolmandikul käed kerkivad.

Kahetsusväärset võime teha statistilisi oletusi, et need inimesed võivad sooritada teo kaasinimese või tema vara vastu ka tulevikus. Vangla eesmärk on karistamise kõrval ka see, et neid inimesi ühiskonnastada sel moel, et nende retsidiivsust ja nende põhjustatud ohtu kaasinimestele vähendada. Need meetmed, mida meie vanglasüsteem rakendab, on tõenduspõhised. Me tahame tõenduspõhise osakaalu oluliselt kasvatada, muu hulgas kasutada isikute profilli, nagu ma ütlesin, täiendavat hindamist. Kui isik on süüteo toime pannud, ka teatud vägivallateo, siis tuleks prognoosida tema tulevast võimalikku retsidiivsust ja sellest lähtudes valida talle sobivaid karistusjärgseid kriminaalhoolduslikke meetmeid, et ta ei jääks oma agressiivsusega ja enda tekitatava potentsiaalse ohuga üksinda kaasinimestega silmitsi.

Aga kui te küsite, kas meie vanglad on üles ehitatud nunnutava, spaa tüüpi, piltlikult öeldes, hotelli või kuurordina, siis kindlasti mitte. Need on spartalikud asutused. Põhimõte – ma tahan, et see põhimõte vanglasüsteemis intensiivsemalt realiseeruks – peab olema see, et vangidel peab olema töökohustus. Tõsiasi on, et arvestades vanglas töötamise iseloomu ja nende inimeste vähest kvalifikatsiooni, on keeruline neile mõtestatud tööfunktsioone pakkuda, aga me otsime täiendavaid võimalusi. Teatud vangigruppide ühiskonda sisenemise, taasühiskonnastamise üks tingimusi on ka eesti keele õpe ja osalemine teraapiaprogrammides. See on ühiskondlik huvi.

Küsimus, kas peaks kinnipeetavate hambaravi korraldust muutma. Üldine õhtumaine loogika on olnud, et kui ühiskond on võtnud nendelt inimestelt ära vabaduse, teinud seda legitiimselt, õigusriiklikult, siis võtab ühiskond nende inimeste toimetuleku oma vastutusele. See on ka tõsiasi. Aga nagu ma ütlesin, ideaalis võiks kõne alla tulla, et vanglad on tasulised, või järgmise sammuna võiks olla nii, et kinnipeetav suudab ennast vangistuse ajal ära elatada, et maksumaksja kulud on null. Normaalses majanduskeskkonnas saavad need olla eesmärgid, aga nende praktikasse jõudmine on pehmelt öeldes keeruline.

Aseesimees Hanno Pevkur

Jaanus Karilaid, palun!

Jaanus Karilaid

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kriminaalpoliitika arengusuundade juures on paslik rääkida ühest juhtumist, mis võib olla viimase kümne aasta üks jõhkramaid korruptsioonikuritegusid Eestis. Seda suure tõenäosusega, täpselt me veel ei tea, sest kasutades teie väljendit, menetluskaar pole veel lõppenud. See on Tallinna Sadama korruptsioonijuhtum, mis avalikkuse ees rullus lahti väga suure hooga. Üks ettevõtja väitis, et ühe erakonna esindajad käisid küsimas 4 miljonit eurot altkäemaksu, seda nimetati neljaks sidruniks. Siis tuli üllatus, löögi alla ei jäänud mitte poliitikud, vaid hoopis ametnikud. Teine üllatus oli see, et kui mindi selle süüdistuskokkuvõttega kohtusse, siis saadeti see tagasi ja öeldi, et see ei ole piisavalt pädevalt koostatud. Kindlasti riivab see ühiskonna turvatunnet ja õiglustunnet, kui see menetluskaar sellisel viisil katkeb.

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Püüdes jäigalt vältida seda, et ma muutun selle juhtumi kohtunikuks või prokuröriks, võin ma öelda, et nii nagu avalikkusele, küsijale ja ka mulle teada on, kavatseb prokuratuur selle vaidlustada. Võin öelda, et menetlusseadustiku alusel kohtunikul iseenesest selline pädevus on, kindlasti on kohtunik käitunud õiguspäraselt oma menetluspädevuse raames, aga ma tahan öelda, et see ei ole Eesti menetluskorras kindlasti pretsedent. Niisuguste võistlevate protsesside puhul nõnda ongi, et riikliku süüdistuse esitab prokuratuur, kaitsjate ülesanne on oma kaitsealuseid kaitsta, leida õigustavaid asjaolusid, ka menetluslikke, ja kohus peab tasakaalu leidma. Ma olen aru saanud, et prokuratuur selle kohtuniku otsuse vaidlustab ja kujundab oma otsused iseseisvalt. Kui küsimus on, kui nüüd üldistada, et kas Eesti avalikkus võib olla kindel, et keerulisi korruptsiooniasju menetletakse erapooletult, loomulikult asjade mahtu arvestades ja loogika järgi prioriteete seades, siis ma võin küll kinnitada, et kui kõnelda Siseministeriumi ja Justiitsministeriumi poolt menetlusasutustele seatud prioriteetidest, siis raske korruptsiooni uurimine on kehtivate prioriteetide järgi eelisülesanne, tuleb tagada selliste juhtumite tõhus uurimine. Raske korruptsiooni all peetakse silmas eelkõige riigi julgeolekut ja ka ausat ettevõtlust ohustavat korruptsiooni. Nendes asjades on peitkuritegevuse uurimine arusaadavalt keerukam kui ükskõik millise üheepisoodilise kuriteo, olgu ta vara- või isikuvastane, menetlemine, aga ma olen kindel, et meie õigusasutused teevad sõltumatult kõik endast oleneva ausa ja õiglase kohtutee abil tõeni jõudmiseks.

Aseesimees Hanno Pevkur

Head kolleegid! Juhin tähelepanu, et selle päevakorrapunkti arutelul on igaühel võimalik esitada üks suuline küsimus. Järgmisena küsib Mart Helme. Palun!

Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Ma tulen tagasi Henn Põlluaasa küsimuse juurde. Te vastasite väga pikalt ja väga laialivalguvalt. Me saime teada, et vangide retsidiivsuse vältimiseks on vaja neil hambad ära parandada. See on utreeritud kokkuvõtte teie vastusest. Aga ma küsin niimoodi. Kui mul vabaduses viibiva inimesena ei ole raha, et oma hambad korda teha, siis ma lihtsalt ei saa neid korda teha. Te ütlesite, et vangide teenistus on väike, sest tööd, mida nad teevad, ei ole väga hästi tasustatud ja neil ka ei ole raha. Miks siis ei ole nii, et anname neile ainult esmaabi, kui neil hammas valutab, tõmbame selle välja, aga me ei hakka neile suutäit säravaid hambaid panema? Sellist kohustust, ma arvan, ei peaks ühiskond siiski enda peale võtma. Või kuidas teie arvate?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Millises ulatuses täpselt vanglaasutustes meditsiinilist abi osutatakse, selle vastuse esitan ma kindlasti heale küsijale hiljem, kui selline huvi on. Mis puudutab hambaravi, siis kindlasti mitte mingisuguseid kuldhambaid kellelegi suhu panema ei hakata ja veel sellise loogikaga, nagu see vähendaks Eestis retsidiivsust. Niisuguste kummaliste mõttekäikudega ei kavatse ma nõustuda või neid mõttekäike evida. Iseenesest on meil Vene ajast jäänud nii, et meditsiinkorraldus vanglaasutustes, sh narkoravi-, sõltuvusraviprogrammid, on nagu eraldi süsteemina üles ehitatud. Probleem laiemas plaanis peitub selles, et kui inimene on kinnipidamisasutuses, siis need raviprogrammid toimivad, aga kui ta sealt lahkub, siis ta satub nelja tuule kätte. Tegelikult on selle süsteemi efektiivsuse probleem olemas, ma seda täiesti möönan. Justiitsministeerium praegu analüüsib ettepanekuid. Me töötame koos Sotsiaalministeeriumiga. Meie nägemuses võiks tervishoiu-, aga ka sõltuvusravisüsteem Eesti riigis olla ikkagi üks. Pole vaja niisugust eraldi vanglameditsiinilist struktuuri. Nagu ma ütlesin, see on lihtsalt vanast ajast jäänud. Me arvame, et tegelikult võiks need täies mahus integreerida.

Aseesimees Hanno Pevkur

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Kuritegevuse vähendamise üks võimalusi on erinevad teraapiad. Me kõik teame anonüümseid alkohoolikuid, oleme kuulnud viharavist. Viharavi oleks üks võimalusi perversivahelduse vähendamiseks, vähemasti arvavad niimoodi asjatundjad. Kui tulemuslik on olnud teraapiate rakendamine Eestis kuritegevuse vähendamiseks ja kas viharavi näiteks juba kuskil praktiliselt toimib?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Need programmid on Eesti sotsiaalsüsteemi või ka justiitsüsteemi tekkinud – siin ei ole olnud terviklikku lähenemisnurka – ennekõike kas Euroopa Liidu või mingite välisprojektide rahastamise toel. Me oleme võtnud üle teatud rahvusvahelisi tõendus põhiseid mudeleid. Nende programmide lähtekoht on tõendus põhisisus, see et nad on teistes riikides toimunud. Meie vägivaldsete ei ole kuidagiviisi unikaalsed, võrreldes Norra või mingi Lääne-Euroopa riigi vägivaldsetega. Nende programmide efektiivsus on väga kõrge, ma võin seda kinnitada. On olemas agressiivsuse kontrolli alla saamise programme. Lähtekoht on ja seda on tuvastanud ka kaasaegne psühholoogia – hiljuti oli ühel konverentsil Tallinna vanglas põhjalik Bostoni ülikooli teadlaste ülevaade –, et inimestel on ikkagi võime oma emotsioone juhtida. Meie oleme oma emotsioonide peremehed, mitte emotsioonid ei juhi meid. See on tegelikult kõigis inimsuhetes nii. Deklaratiivselt on seda lihtne öelda, käitumuslikult on inimestel muidugi keerulisem sellega toime tulla. Nii et ma võin lühidalt kinnitada, et jah, neid programme on rakendatud. Ma jään vastuse võlgu konkreetse programmitüübi kohta, täiendavalt saab kindlasti informatsiooni anda. Aga mul ei ole kahtlust selles, et kui me oleme kulutanud raha, olgu see Euroopa Liidu toetusfondi raha või mingitel juhtudel meie enda maksumaksja raha, siis seal on olemas väga ühemõtteline korrelatsioon. Kui me kõneleme sellest, kuhu raha panna, siis selles mõttes on õige härra Helme mure, et vangimajade ülalpidamine on muidugi suhteliselt kallim, võrreldes muude, alternatiivsete mõjutusvahenditega. Me tahame liikuda selles suunas, et korduvkurjategijate puhul, kui on olemas väga tõsised, intensiivsed inimeste ja õiguste kallale kippumised, on pikaaegne vangistus õigustatud ja ka ühiskonda ohustav meede, aga enamiku süütegude puhul me otsime lahendust alternatiivkaristustes, alternatiivmõjutustes, selleks et inimene oleks tulevikus õiguskuulekam.

Aseesimees Hanno Pevkur

Karin Tammemägi, palun!

Karin Tammemägi

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Sellest materjalist lähtub, et vene keelt emakeelena kõnelevate vangide hulk on protsentuaalselt oluliselt suurem kui vene keelt kõnelevate elanike osa rahvastikus. On ilmselge, et see sihtgrupp vajab eraldi programmi. Kas midagi sellist on töös?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Üks programme on eesti keele õpetamine vangistusasutustes, me tahame seda avardada. Teine programm, mille me oleme käivitanud – see ei ole arusaadavatel põhjustel keelepõhine, vaid toimib riikkondsuse või päritoluriigi järgi –, on välismaa kodanikest kurjategijate riigist väljasaatmise programm. Siin on oma positiivsed numbrid olemas. Kolmandaks ütlen, et arusaadavalt ei tee Eesti justiitsüsteem inimestel vahet selle järgi, milline on kellegi emakeel. On selge, et oma korrelatsioon on siin olemas inimese hilisemal taasühiskonnastamisel, kui tal on raske leida tööd ja teenida elatist. Kõik need on objektiivsed asjaolud, mis toimivad ka muude inimeste puhul, kui nende keeleoskus on kitsam. Need on ju täiendavad tegurid, mis survestavad inimest retsidiivsusele. Mis on põhjus, miks see nii on? Loomulikult ei saa me väita, nagu üks või teine rahvus või emakeel oleks kuidagi seotud kuritegevusega. Justiitsüsteem selle põhjal, mis rahvusest või mis emakeelega inimene on, karistuse karmuse või kriminaalpoliitilise menetlusloogika järgi mingit vahet ei tee. Kindlasti on siin oma laiem dünaamika. Vaatame näiteks tapmiste arvu. Madalaim tapmiste arv võrreldes tänase Eesti olukorraga oli Hruštšovi ajal, kui massimigratsioon Nõukogude Liidu sees ei olnud alanud. Kriminoloogidel on erinevad koolkonnad selles asjas, mis on need põhilised motivaatorid retsidiivsuse või süütegude toimepanemise puhul, aga üks universaalne märksõna on ühine – see on juurtetuse probleem. Piltlikult öeldes, kui talupojaühiskonnas elas inimene koos oma vanaisa ja vanaemaga, lastega ja kogu kogukonnaga koos, siis see sotsiaalse kontrolli keskkond, distsiplineeriv keskkond oli suurusjärgude võrra tugevam kui tänapäevases väga anonüümses keskkonnas. Juurtetuse probleem laiemas kontekstis on kahtlemata üks reaalne asjaolu.

Aseesimees Hanno Pevkur

Hea minister, Riigikogu liikmetel rohkem teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Tuletan meelde, et läbirääkimistel saavad sõna võtta fraktsioonide esindajad. Esimesena saab Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel sõna Raivo Aeg. Palun! Kaheksa minutit kokku.

Raivo Aeg

Hea juhataja! Head kolleegid! Üldine trend turvalisuse tagamisel on juba aastaid liikunud positiivsuse suunas. Üldine registreeritud kuritegude arv on viimase 15 aastaga vähenenud enam kui kaks korda. Viimase aasta jooksul vähenes see suisa 7%, 2057 kuritegu oli 2017. aastal vähem, kui oli aasta varem. Pidevas langustrendis on olnud ka elanike hirm sattuda kuriteo ohvriks. Kui 2005. aastal pidas suisa 43% elanikest kuritegevusega võitlemist riigi peamiseks mureks, siis 2017. aastal oli neid inimesi vaid 3%. Registreeritud kuritegudest leidis viimasel aastal lahenduse juba 69%, mis statistilise näitajana on ju iseenesest ülihea. Küllap võib nendele trendidele leida nii objektiivseid kui ka subjektiivseid põhjuseid. Kindlasti on oma mõju avaldanud ennetustegevused, üldise seaduskuulekuse tõus ühiskonnas, ühiskondliku jõukuse kasv, aga samuti muudatused seadustes, millega on varasemaid kuritegusid dekriminaliseeritud, mis omakorda on statistiliselt vähendanud kuritegude arvu. Tähelepanuta ei saa jätta ka latentsete kuritegude arvu tõusu ja seda eeskätt varavastaste kuritegude puhul.

Üldiselt on riigis kuriteod ja nendega tegelemise prioriteedid olnud üsna täpselt kindlaks määratud juba viimased 10–15 aastat ja erilisi muudatusi seal toimunud ei ole. Suurim muutus on olnud vist infotehnoloogiliste vahendite kasutamisega seonduvate kuritegude tõus suhteliselt prioriteetide rea tippu. Paraku ei jõu tänase limiteeritud ajaga teha mingit erist analüüsi ega anda hinnanguid eri kuriteoliikide kohta. Ma arvan, et selleks ei ole ka vajadust, sest värske statistika on teil kõigil käeulatuses olemas. Kuritegevusvastases võitluses on riik proportsionaalselt palju panustanud toimepandud teo lahendamisse, õigusemõistmisse ja karistuse täitmisse. Samas on kuriteoennetus ja vanglakaristuse kandmise järgne rehabilitatsioon ning ühiskonda integreerimine paljus jäänud vaegpoolele. Ühiskonnas prevaleerib ikkagi arvamus, et kuritegevusega võitlemine on politsei ja vangimajade pärusmaa.

Alles läinud esmaspäeval kohtusime julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjonis vanglate asekanstleri härra Kamaga. Arutelust selgus, et vanglakaristuse kandmise ajal tehakse vangidega, nende inimestega, kes vanglas kinnipidamisel viibivad, üsna palju ja tõhusat tööd. Neil on võimalik jätkata poolelijäänud hariduse omandamist, osaleda kursustel ja võõrutusprojektides, aga paraku satuvad nad peale vabanemist tihti piltlikult öeldes lageda taeva alla. Eriti just pikaajalised vangid on iseseisvalt võimetud oma eluga seaduskuulekalt edasi minema. Retsidiivsuse näitajad ongi kõige kõrgemad just nende hulgas, kes on oma vangistuse lõpuni kandnud,

see on sel juhul keskmiselt 43%, muul juhul on keskmine 30%. See puudutab neid, kes peale vabanemist satuvad uuesti süüdistatava või kahtlustatava rolli, see on see retsidiivsus aasta jooksul. Oluline on siin see, et tugiteenuste abil jõutaks võimalikult kiiresti tööturule, samuti ka majutusteenuse tagamine KOV-ide poolt. Edukas kriminaalpoliitika ja kuriteoennetus eeldavad valdkondadeülest läbimõeldud ühiskondlikku poliitikat, kus avalik sektor teeb koostööd era- ja mittetulundussektoriga ning kaasab ka vabatahtlikke. Edu kuritegevuse pärssimisel on võimalik saavutada hea ennetustegevusega, mis peab toimuma eelkõige kohalikul tasandil. Veel üks minule väga oluline aspekt, millele olen korduvalt osutanud, ka sellest puldist. See on see, et lisaks süüdistatavatele ja kahtlustatavatele tuleb senisest enam tähelepanu pöörata kannatanu ja tunnistaja väärilikele kohtlemisele kriminaalmenetluses. Sellega tagame inimeste usalduse õigussüsteemi vastu ja see aitab ära hoida edasisi kannatusi ning leevendada kuriteoga tekitatud kahju. Oluline on tagada kuritegude igakülgne ja põhjalik menetlemine, aga sealjuures vältida menetluse põhjendamatu venitamist. Mõistliku menetlusaja printsiibist kinnipidamine peab olema normiks kõikides menetlusetappides, sh kriminaalasja kohtulikul menetlemisel. Kui on vaja täiendada seadusi, välistamaks venitamise kasutamist kaitsetaktikana, siis peame meie Riigikogus seda tegema. Tänapäeva infotehnoloogilised ja tehnilised võimalused annavad menetlusprotsessi piisava paindlikkuse ja ressursside olemasolu korral palju lisavõimalusi menetlusprotsessi pikkust optimeerida. Ka nendesamade ressursside tagamisel on just Riigikogul otsustav roll kanda. Samas tuleb suhtuda taunivalt menetluse pikkusele igasuguste ajaliste piirangute seadmisesse, kui need jäävad allapoole mõistliku menetluspikkuse printsiipi. See on just samm selles suunas, millega ei tagata menetluse põhjalikku igakülgset ning kahjustada saavad eeskätt kannatanu huvid ja riigi maine, nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt.

Lõpetuseks tahan osutada sellele, et justiitsüsteem ei võitle praegu pelgalt klassikalise kuritegevusega. Kuritegevuse globaliseerumine ja rahvusvahelistumine mitmes valdkonnas on muutunud riigile julgeolekuohuks, olgu selleks kuritegevuseks siis tippkorruptsioon, rahvusvaheline laiaulatuslik rahapesu finantsinstitutsioonide kaudu, terrorismiga seonduvad kuriteod või üleilmselt võrgustunud narkokaubandus. Aitäh!

Asesimees Hanno Pevkur

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel on kõnetooli oodatud Liisa Oviir. Palun! Kolm minutit lisaaega, kokku kaheksa minutit.

Liisa Oviir

Hea eesistuja! Lugupeetud justiitsminister! Head kolleegid! Justiitsminister tegi meile põhjaliku ettekande kriminaalpoliitika arengusuundade täitmise kohta aastal 2017. Aitäh selle eest! Justiitsminister tõi välja mitmed edulood, aga ka mitmed murekohad. Omalt poolt soovin välja tuua mõned põhimõttelised momendid, millega tuleb kindlasti põhjalikult tegeleda ka järgmistel aastatel ja mis peavad leidma kajastust järgmise perioodi kriminaalpoliitika arengusuundades.

Nagu ettekandes öeldud, toimib Eesti õiguskaitseüsteem üldiselt hästi. Eriti palju oleme demokraatliku riigina pööranud tähelepanu süüdistatavate õigustele. Aga kuidas on ohvritega? Ohvritest peab meie õiguskaitseüsteemi usaldusväärseks vaid 60%. Kui ohvrid ja kannatanud tunnetavad, et neil on raske menetluses osaleda, ja nad jäävad menetluses oma õiguste kaitsmisel hätta, siis pole see aktsepteeritav. Kui kannatanu jääb oma traumaga üksi ja abita, siis ka see pole aktsepteeritav. Me oleme palju tegelenud kurjategijate õiguste tagamisega. Nüüd on viimane aeg keskenduda kannatanule, keskenduda ohvrile, kes lõppeks on sinna situatsiooni enamasti sattunud ju mitte omal tahtel või omal vastutusel.

Teine teema, mida soovin rõhutada, on korduvkuritegevus. Kahe aasta jooksul mõistetakse uues kuriteos süüdi 35% vanglast vabanenutest. Viie aasta jooksul on see protsent juba kaks korda kõrgem ehk viie aasta jooksul pärast vanglast vabanemist mõistetakse uues kuriteos süüdi 70% kurjategijatest. Kui karistuse üks eesmärk on preventsiioon, st suunamine õiguskulekale teele ja see, et kuriteo toime pannud isik saaks taaslülituda ühiskonda, siis tuleb tõdeda, et me ei tule sellega endiselt toime. See murendab nende inimeste turvatunnet, see murendab kõigi meie inimeste turvatunnet. See teema tuleb tõsiselt käsile võtta, tuleb tutvuda teiste riikide edulugudega ning koostöös teadlaste ja ekspertidega leida kindlasti lahendus.

Nüüd aga kiitus. Kiitus valitsusele lähisuhtevägivalla pilootprojekti algatamise eest. Projekti eesmärk on katsetada erinevaid lähenemisi, kuidas tagada kannatanutele parem kaitse ja tugi, peatada vägivalla jätkumine ja vajadusel eemaldada vastupidi senisele praktikale lähisuhtevägivalla korral kodust vägivalatseja. Nagu ettekandes oli ka mainitud, lähisuhtevägivalla ulatus Eesti ühiskonnas on endiselt kohutav: iga kümnes Eestis toimepandud kuritegu on lähisuhtevägivalla kuritegu, preevägivald on vägivallakuritegude seas 39%-ga esimesel kohal. Uuringutest on teada, et politseisse pöördub vaid iga kümnes ohver ja see, kes pöördub, teeb seda omakorda keskmiselt alles peale 30. vägivallaepisoodi. Lähisuhtevägivald on ohtlik mitmel põhjusel.

Eraldi toon välja asjaolu, et lähisuhtevägivald tekitab nn kuriteoringi: lapsed on kodus vägivalda all kannatajad ja vägivalda tunnistajad ning see muster võib kanduda nende kaudu põlvest põlve. Lähisuhtevägivald tegelemisel on olnud erinevaid etappe. Kõigepealt tuli loomulikult murda ühiskonnas psühholoogiline barjäär, et sellest üldse rääkima hakataks. Selles oli suur roll ja abi meedial. 2011. aastal, kui hakati rääkima Istanbuli konventsioonist, oli endiselt nii parlamendiliikmeid kui ka vähemalt üks minister, kelle arvates lähisuhtevägivald oli kas naiste süü või vähemalt ei erinenud need juhtumid kuidagi muudest vägivallajuhtumitest. Siis muudeti karistusseadustikus kehaline väärkohtlemine lähedaste vahel kriminaalkuriteoks. 2014. aastal allkirjastas Andres Anvelt justiitsministrina Istanbuli konventsiooni, mille me ka siin saalis eelmisel sügisel ratifitseerisime. Viimase kümne aastaga oleme teadvustanud probleemi olemust, loonud õiguslikud meetmed, turvamajade võrgustiku, allkirjastanud ja ratifitseerinud Istanbuli konventsiooni, võtnud vähemalt perevägivalda asjus omaks euroopalikud väärtused, st perevägivaldale kehtib absoluutne nulltolerants. Aga üks asi on siiani tegemata: raskemas olukorras on olnud ohver, sest vägivalda korral on just ohver kodust eemaldatud. See on teinud ohvri veel mõjutatavamaks. Nüüd on algatatud pilootprojekt, mille eesmärk on vägivallatseja, st tülinorija kodust eemaldada. See on täiesti uus lähenemine lähisuhtevägivaldaga tegelemisel. Sama lähenemine on kasutusel mitmes riigis, sh meie naaberriikides Soomes ja Lätis, aga ka näiteks Austrias. See on selge paradigma muutus: vastutuskooormus ja ebamugavused tuleb taluda isikul, kes situatsiooni tekitab. Siis ehk muutub lõpuks ohvrite ja kannatanute hinnang meie õiguskaitseüsteemile. Muu hulgas tegeletakse pilootprojekti raames süsteemselt ka vägivallatsejaga, antakse talle nõu, kuidas leida väljapääs vägivallamustrist, sest tegelikult on vägivald ju eelkõige väärustunud suhtekommunikatsioon. Ma loodan, et tänu viimaste aastate arengutele lähisuhtevägivalda märkamisel ja sellega tegelemisel toimub juba lähiaastate jooksul oluline lähisuhtevägivalda vähenemine ka meie ühiskonnas.

Kaks repliiki lõpetuseks. Õiguspoliitika on ja peabki olema loomult konservatiivne, kriminaalpoliitika seda enam. Samas peab igasugune poliitika tegelema ühiskonnas aktuaalsete küsimustega. Kui üheksa kuud tagasi pidasime justiitsministriga siinsamas majas debatti vajaduse üle seksuaalne ahistamine karistusseadustikku lisada, oli peamine vastuväide, et see koosseis on sisuliselt olemas ja probleemi pole. Tõsi, eraõiguses oligi see olemas ja oli olemas ka kohtupraktika täpselt ühe lahendi kujul. Jättes kõrvale filosoofilisemat laadi küsimuse, kas kehalist puutumatus peaks kaitsma just nimelt tööõigus, saab nüüd öelda, et kompromissina sündinud säte oli hädavajalik. Eelmise aasta 6. juulil karistusseadustikku lisandunud koosseisu alusel on esimese veidi vähem kui kuue kuuga registreeritud 20 seksuaalse ahistamise väärtegu. Ahistamisjuhtumeid toimus hulgaliselt ka väljaspool töökohta, neid toimus tänaval, poes, bussis, spordirajal. Mul on hea meel, et seekord käis regulatsioon eluga kaasas ja inimeste õigused on jällegi veidi paremini kaitstud.

Päris viimaseks üleskutse justiitsministrile. Kuna dokumendi "Kriminaalpoliitika arengusuundad aastani 2018" kehtimise aeg on tegelikult juba lõppemas, siis ma väga ootan uue perioodi kriminaalpoliitika arengusuundade töödokumenti, mida Riigikogu saaks arutada. Loodan, et justiitsminister tutvustab dokumendi projekti siiski juba lähimas tulevikus, et Riigikogu saaks dokumendiga põhjalikult töötada ja anda oma suunised ning dokument saaks ka õigel ajal vastu võetud. Tänan!

Aseesimees Hanno Pevkur

Reformierakonna fraktsiooni nimel Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Sissejuhatuseks tahaksin öelda, et ma ei kavatse siin punkt-punktilt läbi käia meie karistuspoliitikat ja ka seda raamatut, mis meil siin on. Sellest on räägitud pikalt ja laialt, edaspidi ja tagaspidi ja küll räägitakse veel. Ma reflekteeriksin üldse olukorra üle meie õigusriigis, lähtuvalt omaenda tagapõhjast ja ka tööst Riigikogu õiguskomisjonis. Sissejuhatuseks tahaksin öelda, et juristid on minu arvates ühiskonna üks alustalasiid. Ma arvan, et kõigil kohtunikel, prokuröridel ja advokaatidel, isegi Riigikogu liikmetel, kes on juristid, ja eriti nendel, kes töötavad õiguskomisjonis, on väga suur osa selles, et me elame täna sellises ühiskonnas, mis on võrreldamatult turvalisem ja ausam, kui ta oli vaid 20 aastat tagasi.

See ei ole iseenesest ainult õiguskaitseorganite töö tulemus, see on toimunud paralleelselt sellega, et ühiskond ise on arenenud ja sotsiaalne kontroll on tõhustunud. Me mäletame, et võib-olla 20–25 aastat tagasi ei olnud väga ebatavaline see, kui keegi meist või teist läks peolt minema, istus autosse, sõitis ära ja keegi ei öelnud midagi. Tänapäeval see nii enam ei ole. Ma arvan, et on väga hea, et inimesed on tähelepanelikumad ja sekkuvad rohkem. Tulemusi me näeme ka kuritegevuse statistikas. Liikluskuritegevuse hulk, alkoholijoobes juhtimiste hulk on vähenenud ja vähenenud väga oluliselt. See on väga positiivne.

Teine väga lihtne ja arusaadav näide on see: mõtleme sellisele väikesele asjale, mis meile iga päev meelde ei tulegi, et millal oli viimati see päev, kui meid liikluses peatas politseinik, kes oli valmis meie üleastumise

väikese meelega eest unustama. Mina ei mäleta. Viimased kümme aastat kindlasti ei ole ma enam sellist politseinikku Eesti teedel kohanud. Ka selle üle on mul väga hea meel. See on üks tunnuseid, et me oleme õigusriik ja meie õiguskaitseorganid töötavad nii, nagu nad peavad töötama.

Aga vaatamata sellele, et juristid on ühiskonna alustala ning kõik juristid on tublid ja head, võiks natukene ikkagi midagi kritiseerida ka. Vaatame seda negatiivset külge, mis tuleb välja just sellest raamatukesest. Pervägivald moodustab meil kõigest kuritegudest endiselt 10%. Väidetavalt tuleb ainult 10% neist kuritegudest üldse avalikuks või tehakse teatavaks, mis iseenesest tähendab, et kodu, see koht, mis peaks olema kõige turvalisem, ei ole seda. See on suur probleem ja me peaksime sellega väga tõsiselt tegelema. Üks võimalusi sellega tegeleda on muidugi rohkem loota jälle õiguskaitseorganitele, loota rohkem seadusandlusele, aga küsimus ei ole mitte ainult selles. Ka siin tuleb juurde just see sotsiaalse kontrolli, meie isiklike eeskujude küsimus. Eelkõneleja rääkis just sellest, et pervägivald tekitab ka kuritegevuse spiraali. Olen väga nõus sellega. Samamoodi me peaksime mõtlema ka Riigikogu liikmetena sellele, millist eeskjuju me anname mitte ainult oma tegudega ...

Palun lisaiega ka!

Aseesimees Hanno Pevkur

Palun! Kolm minutit lisaiega.

Valdo Randpere

... vaid ka oma ütlemistega. Meil oli hiljuti juhtum, kui justiitsminister teatas, et ta kahetseb, et ta on kunagi hukka mõistnud naistevastase vägivalda. Minu meelest oli see väga ebameeldiv ja justiitsministrile väga ebasobiv.

Sama ebasobiv oli see, et selle kõige inimlikuma, inimkesksema ja humanistlikuma erakonna esimees siin Riigikogus teatas avalikult Eesti meedias, et võimul püsimine on tähtsam kui sellise sõnavõtu hukkamõistmine. Ka see annab ühiskonnale signaali ja eeskjuju ning kindlasti ei paranda selles raamatus järgmisel aastal avaldatavaid tulemusi. Võib-olla ta ka ei suurenda neid arve, aga ühiskondlik eeskjuju on oluline, see on ülioluline.

Sama asi puudutab ka korrupsiooni ja avaliku raha kasutamist. Praegu on kõne all teema, kuidas Eesti riik peaks tunnustama iseennast enda okupeerijaks, kompenseerima okupatsioonikahjud ja tegema seda põhiseadusvastaselt. Millise signaali annab see meie ühiskonnale üldiselt ja suhtumise kohta avalikku rahasse? No arvake ise! Või vaadake, mis toimub Tallinna linnas, kuidas seal avaliku rahaga ümber käiakse, kuidas seal ostetakse kohalikele poliitikutele avaliku raha eest reklaami. See ei ole hea signaal! Selliste asjadega peaks ka ühiskondlik arvamus tegelema tugevamalt, kui ta siiaamaani on tegelenud. Sest ega seadustega kõiki asju ära ei reguleeri.

Üks konkreetne näide, millest tahaks kindlasti rääkida. Mulle saadeti kiri Lääne-Virumaalt. Kodanik Aare Veedla on mures selle pärast, et varem kohalik omavalitsus kompenseeris abipolitseinike toimetamisi ja politseile abiks käimisi, aga tänapäeval seda enam ei tehta. Põhjendus on, et tegelikult Politsei- ja Piirivalveamet tahab selle raha endale võtta, kui ka omavalitsus oleks valmis maksma, ja ise võib-olla mingi motivatsiooniürituse kunagi teha. Ma saatsin selle kirja edasi Elmar Vaherile, siseministrile ja Jaanus Karilaidile, kes siin saalis istub. Elmar Vaher juba kiiresti vastas. See on üks debati kohta ka meil siin, kas abipolitseinik peabki olema nii vabatahtlik, et ta üldse mingit tasu ei saa selle eest, et ta politseinikku aitab. Mina arvan, et päris nii see ei peaks olema. Kui me hakkame seda teed väga raiuma, siis me lõpetame sellega, et meil ongi kohalikud omavalitsused täis n-õ munitsipaalpolitseinikke nagu Tallinnas. Mis kasu on nendest rohelistest mehikestest, kes siin n-õ tasuta ühistranspordist tasuta sõitjaid välja rebivad – päriselt tasuta sõitjaid – ja neid siis kohapeal trahvivad või maha lasevad? Mis mõte on munitsipaalpolitseil, mina ei ole sellest päris aru saanud.

Lõpetuseks. Muudatused, mis toimuvad, need toimuvad järk-järgult. Ega me neid tegelikult ei märkagi, iga päev me ei ärka üles ega mõtle, et nüüd on riik jälle parem ja turvalisem ja nii. Aga mul on lihtne tagasi mõelda. Paarkümmend aastat tagasi, kui ma veel elasin Rootsis, siis inimestel, kes tulid Eestist mulle Rootsi külla, oli esimene reaktsioon see, et küll siin on sõbralikud koerad ja küll siin on abivalmis politseinikud. Mul on hea meel, et Eestis on ka täna sõbralikud koerad ja abivalmis politseinikud. Aitäh!

Aseesimees Hanno Pevkur

Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel Jaanus Karilaid, palun!

Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Päris keeruline on olla siin pärast seda, kui eelkõneleja rääkis, et korrakaitseüksuse esindajad

lasevad kedagi kohapeal maha, ning ta tegi seda tõsimeeli, kirglikult ja ennast poliitiliselt üles kloppides. Võib-olla ei olnud see päris see koht, aga eks see on iga parlamendiliikme valik, kus ta selliseid sõnavõtte endale lubab.

Kui me räägime sotsiaalsest turvalisusest, üldse ühiskonna turvalisusest, siis tuleb öelda, et mingil etapil oli kriminaalpoliitika arengusuundade sellises formaadis siia parlamendi ette toomine väga uuenduslik. Täna mulle tundub, et see formaat hakkab ammendumas, mingid kõned korduvad, mingid märksõnad ja probleemiasetused korduvad. Me kirjeldame mingeid protsesse, aga poliitikad ei ole piisavalt tõhusad ega tulemuslikud. Ma arvan, et seda formaati võiks täiustada selliselt, et kui peaettekandja on justiitsminister, siis võiks kindlasti parlamendisaalis kas kaasettekandega esineda või arutelu osaleda sotsiaalkaitseminister ja rääkida sotsiaalsest turvalisusest, laste õigustest, perede elukvaliteedi parandamisest, sest tal on oma aparadi tõttu just kõige vahetumad kanalid, mis ulatuvad kogukondadesse. Siseminister Andres Anvelt võiks rääkida organiseeritud kuritegevusest, narkokuritegevuse ja prostitutsiooni vastu võitlemisest, noorsoopolitsei rollist ja selle väärtustamisest. Kindlasti võiks olla kohal – selles formaadis on juba aeg samm edasi teha – haridus- ja teadusminister ning rääkida sellest, kuidas haridusasutused tegelevad väärtuskasvatusega, õiglustunde, aususe kasvatamisega ja teatud hoiakute väärtustamisega ühiskonnas. Nii et ainuüksi praeguse loeteluga tuli kolm väga strateegilist töövaldkonda siia justiitsministri ettekandele juurde, mis teeksid ka selle võitluse justiitsministrile palju tõhusamaks ja edasiviivamaks.

Kui vaadata nüüd ühiskonda ja hakata prioriseerima mingisuguseid probleeme, siis jääb viiest minutist väheks ja jääb ka kaheksast minutist väheks. Aga ka eelkõnelejad tõid korduvalt esile perevägivalda. Ametlikult registreeriti eelmisel aastal üle 2600 juhtumi. Kui me väidame, et see on 10% kõigist juhtumitest, siis me peame teadvustama endale fakti, et üle 20 000 vägivaldaakti toimub meie perekondades, meie kodudes, ja ainult 10% nendest tuleb välja. Mida siis peaks tegema? Sellest probleemist on räägitud aastast aastasse, aga väga tõsiselt edasiviivaid arenguimpulsse pole näha. Kas küsimus on väärtustes, kas küsimus on sotsiaalses ebaturvalisuses? Kas millegipärast on ühiskonnas sotsiaalne kontroll kehvemaks läinud? Kui nii, siis mille pärast on see kehvemaks läinud? Ma arvan, et ettepanek – ma kordan üle – seda formaati täiustada ja sellega edasi minna annaks meile võib-olla mõjusamaid ja positiivsemaid poliitika.

Teine märksõna, mille tooksin esile ja mille on erinevad poliitilised jõud siia parlamendisaali juba toonud, on kohtueelne menetlus.

Lisaaega palun!

Aseesimees Hanno Pevkur

Palun! Kolm minutit lisaaega.

Jaanus Karilaid

Kui tõesti on meil karistuspoliitikas selline hoiak, et ajakirjanduse kaudu on võimalik inimest häbimärgistada, karistada, töölt eemaldada, siis võiks avalikult öelda, et jah, kohtueelne menetlus sellisel viisil, et ajakirjandus selles osaleb, on osa meie karistuspoliitikast. See oleks aus ühiskonnaliikmete vastu. Kui see nii ei ole – ja me väidame, et nii see ei ole, stigmatiseerimine ei ole osa karistuspoliitikast –, aga mingil põhjusel informatsioon lekib välja – loomulikult on ajakirjandusel õigus ligi pääseda igasugusele infole peale riigisaladuse –, siis võiks sellest ka nõndaviisi rääkida.

Mõningad juhtumid teevad siiski väga murelikuks. Kas küsimus on ressurssides, kas küsimus on pädevuses, kas küsimus on selles, et teatud ametkondades on olemas mingid poliitilised "liftid"? Räägime Arsenalist, räägime Autorollost, räägime Tallinna Sadamast. On toodud väga loogilisi põhjendusi, ka parlamendis on olnud erikomisjonid, kus on tehtud 50, 60, 70 või sadakond ärakuulamist, on olemas selged tõendid, väljaütlemised, aga tulemus on see, et viimase kümnendi suurima korrupsioonifääri otsad hakkavad jälle vette kaduma. Nagu ma enne oma küsimuses mainisin, esimene ehmatus oli see, et poliitikud pääsesid vastutusest, kuigi üks ettevõtja oli tunnistanud, et tema käest küsiti 4 miljonit eurot või küsiti kaasosalust ettevõttes, poliitikud selles etapis pääsesid. Siis võeti kaks ametnikku pihtide vahele, tänases seisus on ka nemad n-ö pääsemas kuriteokoosseisust. Avalikkuse jaoks on seda teemat korduvalt eri nurkade alt ülal hoitud. See riivab ühiskonna õiglustunnet ja institutsioonide mainet. Ühiskond on turvaline siis, kui me teame, et võrdse kohtlemise põhimõtte kehtib kõigi kohta. Ükskõik mis erakonnast sa oled, kuritegu on kuritegu ja kuriteo eest peab kandma vastutust. Nii lihtne põhimõtte peabki ühiskonnas valitsema. Kui see on tagatud, siis me liigume järjest paremini õigusriigi poole. Aitäh!

Aseesimees Hanno Pevkur

Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel Külliki Kübarsepp, palun!

Külliki Kübarsepp

Hea aseesimees! Hea minister! Head kolleegid! Jah, eelkõnelejaga saab selles mõttes nõustuda, et ootaks teatud muutust meie aruteludes. Meile esitatakse tohutult palju arvandmeid, kuid ma arvan, et me peame sisuliselt lähtuma sellest, mis on nende numbrite taga, miks üks või teine areng on jäänud kas toppama või samale tasemele, miks on olnud taandarengut või miks üks või teine asi on läinud paremini. Seetõttu ma toetan kõiki neid eelnevaid kõnelejaid, kes on öelnud, et meil oleks vaja kas või järgmise sellise dokumendi arutelu palju sisukamalt läbi viia. Ma soovin markeerida tänase kõne jooksul just neid teemasid, mille üle me tahaksime suuremat ja avalikumat arutelu, millele ma viitasin ka eelmisel aastal. Palve ongi, et kui te hakkate järgmisi ettekandeid kirjutama või aruandeid tegema, võtke kas või vanad stenogrammid ette ja vaadake üle, millele võiks tähelepanu pöörata.

Alustan ennetuspoliitikast. Ma arvan, et ennetuspoliitika on kriminaalpoliitika üks olulisemaid osi ja see ei puuduta kindlasti pelgalt ühe ministri valitsemisvaldkonda, see on meie kõigi, ka eri ministeeriumide koostöö tulem. Kuid kindlasti on võimalik Justiitsministeeriumil oma valitsemisalas teha analüüs, mis on need võimalused, kuidas ennetuspoliitika kaudu vähendada võimalikke riske, tuua välja, millele on vaja tähelepanu pöörata, kas see on noorte kuritegevus või korduvad kuriteod, ning anda teada, mis on õige ja mis on vääri meie ühiskondlikus tegevuses. Peaprokurör on meil komisjonis korduvalt, mitme aasta jooksul sellele teemale tähelepanu pööranud. Eelmisel aastal vastas minister, et ennetuspoliitika on efektiivne siis, kui kõrgemate riigiametnike palgareform on läbi viidud. Võib öelda, et mingil määral on see reform nüüd läbi viidud, aga see kindlasti ei ole ju see, mis annab eduka ennetuspoliitika hea sõnumi. Seda tuleks sisulisemalt vaadata, kas või panna uue peatükina sinna kogumikku see, mis on need ressursid – kui jälgida sama stiili, mis selles raamatus on kasutusel – ametkondade kaupa, mida eraldatakse ennetuspoliitika jaoks. Me oleme fraktsioonis korduvalt eri poliitikate puhul arutanud, et ennetus on tulevikku vaatavam ja kuluefektiivsem kui tagajärgedega tegelemine. See on oluline teema, mida võiks kindlasti edaspidi veel vaadata.

Kolleeg Krista Aru puudutas küberkuritegevust, mis rahvusvahelistel foorumitel on peateema nr 1 ja tõenäoliselt jääbki peateemaks nr 1. E-riigina me peame oma ühiskonnas rohkem sellel teemal peatuma. Sellest saab ju alguse noorte vastu suunatud kuritegevus. See on kindlasti teema, mida me peaksime arutama. Mida veel ootaks? Me oleme nii ministeeriumi kui ka rahvasaadikute eestvõttel viimase kolme aasta jooksul võtnud vastu mitmeid seadusmuudatusi. Ootaks analüüsi, kui palju need seadusmuudatused praktikule ehk ministeeriumile on head või halba andnud ehk mis on need tulemused, mis seadusmuudatustest tulenevad. Kas need on muutnud ühe või teise kuriteoliigi sagedasemaks või harvemaks? Kas need eesmärgid, mida me seadusmuudatustega oleme seadnud, on täidetud või mitte?

Loomulikult on ülekoormus üks teemasid ...

Palun lisaiega!

Aseesimees Hanno Pevkur

Palun! Kolm minutit lisaiega.

Külliki Kübarsepp

... mis näitab, et meil on tõenäoliselt vaja ressursijuhtimise üle debatti pidada. Me peame selgelt ja üheselt aru saama meie eesmärkidest ja sellest, kuidas me neid saavutame. Üks ülekoormusega seotud märksõnu, mida siin on juba puudutatud, on loomulikult menetlustähtajad. Mina isiklikult leian, et menetlustähtaegade probleemi me ei saa lahendada lihtsustatult, menetlustähtaegade lühendamise või, ütleme, lühema ajaperioodi määramisega. Siis me pigem vastupidi, tekitame probleeme juurde. Sisuline pool vajab kindlasti rohkem läbivaatamist. On vaja teada, mis on need võimalikud tegevused, et me saaksime menetlustähtaegu praktilise töö kaudu lühendada, aga mitte jälle hakata otsima lahendust seaduste muutmisest, mille kohta kriitikud ja praktikud on ju öelnud, et see on meie enda tööressursi väärkasutamine.

Loomulikult, muret teeb veel see, et 39% kuritegudest pannakse toime Tallinnas. Jah, võib öelda, et see on rahvastiku proportsioone vaadates proportsioonis, aga Tallinnal endal on olemas sihuke julgeolekuasutuselaadne toode. Kas ja mil määral tehakse koostööd ja ollakse valmis politseiga näiteks ressursse jagama või kuidas oleks võimalik koostöös kohaliku omavalitsusega kuritegevuse näitajaid vähendada? Korruptsioon on, ma arvan, peateema, mis meie ühiskonnas eksisteerib ja mida tolereeritakse. See on väga kurb. Kõiksugused võimalused suunata ressursse korruptsiooni vastu võitlemisse, ma arvan, on väga positiivsed. See aitab meil välja tulla eelmise võimu traditsioonidest, mis on ikkagi jäänud nii mitme inimese vereringesse.

Loomulikult on suur probleem joores sõidukijuhtide suur arv. Me kuuleme iga päev meedia vahendusel vähemalt 20-st tuvastatud juhtumist, aga see on väike osa, võrreldes nendega, kes jäävad tuvastamata. Tõenäoliselt on see ka näide meie ühiskondliku suhtumise ja valmisoleku kohta võtta ühiselt vastutus. See, kuidas me sõidukiga käitume ja oskame sellega hakkama saada, on meie julgeoleku üks näitajaid. Minu

soovitus ja palve on, et me järgmistel analoogsetel aruteludel räägiksime sellest, mis on tegelikult numbrite taga, ja püüaksime leida sisutõendeid, miks üks või teine number või näitaja on seal raamatus selline, nagu ta on. Aitäh!

Aseesimees Hanno Pevkur

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel Mart Helme, palun!

Mart Helme

Lugupeetud eesistuja! Härra minister! Kolleegid! Ma ei saa midagi parata, kaua elanud inimesena oli mul, eriti esimese fraktsioonide ettekande ajal, tunne, et ma olen sattunud Nõukogude miilitsa päevale, kus kantakse reipalt ette, kuidas partei ja valitsuse targal juhtimisel on saavutatud enneolematuid tulemusi kuritegevuse vastu võitlemisel. No võib ka nii. Ma olen täiesti nõus kolleeg Valdo Randperegaga, et 25 aasta jooksul on olukord Eestis kahtlemata muutunud. Ma veel kord meenutan oma lapsepõlve ja noorpõlve. Siis oli täiesti tavapärane ja ma ütleks, et lausa vältimatu, et sa kuulusid mingisse kampa. Eks see kamp tegi vahel pahandusi ka, alates õunaraksust ja lõpetades võib-olla mõne laterna õhupüssist puruks laskmisega. Olen seda isegi teinud, noh, selline poisikeselik koerus.

Kahtlemata on olukord muutunud ja muutunud paremuse suunas. Aga nüüd küsimus. Küsimus on selles, et statistika võib meile rääkida küll väga huvitavaid asju, aga kas me näeme ka statistika taha. Väga ilus on vaadata, kuidas viimase, ütleme, kümne aasta jooksul on kuritegevus Eestis järjest vähenenud. Registreeritud kuritegevus on järjest vähenenud. Tekib kiuslik küsimus: kas võib-olla mingil põhjusel registreeritakse vähem? Näiteks, inimesed löövad käega ja ütlevad, et ei ole mõtet. Ei ole mõtet! No varastati mul kana ära, mis ma lähen sest registreerima! Aga ma võin tuua teile näite. Naabri koer murdis mul ülemöödunud suvel ära kümme kana. Ma ei registreerinud seda politseis, ma ei tea, võib-olla oleks pidanud. Me võime selliseid piiripealseid näiteid tuua palju, aga üks asi on see, et me kindlasti ei või olla kindlad, et kõik kuriteoohvrid pöörduvad kuriteo registreerimiseks õiguskaitseorganite poole. See on üks asi, mis võib-olla moonutab statistikat. Teine asi on see, kas me vaatame ka meie ühiskonnas toimuvaid demograafilisi protsesse ja nende peegeldusi kuritegevuses. Kas kuritegevuse vähenemine ei ole seotud ka rahvastiku vananemisega? Vanad inimesed ei viitsi võib-olla enam nii palju pätti teha, pole enam seda särtsu ja energiat, ja see on üks põhjusi, miks võib-olla statistika peegeldab kuritegevust teistmoodi.

Aga on veel kolmas põhjus, mida me ka ei vaata. Me loeme sageli ajakirjandusest, et mingid Eesti päritolu kurjategijad on kusagil Soomes, Rootsis või Saksamaal röövinud panka või kauplust või teinud mingit muud sigadust. Võib-olla meie kõige aktiivsemad kurjategijad on Eestist läinud parematele jahimaadele, teevad oma kuritegusid seal ja see ei kajastugi meie statistikas? Nii et statistika võib meile küll jätta sellise ilusa pildi, aga me peaksime tegema oluliselt laiaulatuslikumaid järeldusi ja statistika taha vaatama. See on üks asi, millele ma tahaks tähelepanu juhtida selle brošüüri, tänase ettekande ja debati valguses.

Nüüd teine ja väga oluline asi, mis on võib-olla keskse olulisusega ja millele juhtis minu meelest tähelepanu jälle kolleeg Randpere. See on meie antav eeskuju. Ma ei räägi siin ainult Riigikogu või valitsuse liikmetest, ma räägin ka omavalitsusjuhtidest, ma räägin tipp-poliitikutest laiemalt. Minu arvates ei ole absoluutselt mingit küsimust, kas ekspresident Toomas Hendrik Ilves on korruptant. Oma Ärma talu asjadega on ta selgelt korruptant. Aga me näeme, et siin meie suurepärane õigusriik tõrgub. Õigusriigi jaoks ei ole see korruptsioonijuhtum, aga tegelikult on.

Palun lisaiega!

Aseesimees Hanno Pevkur

Palun! Kolm minutit lisaiega.

Mart Helme

See on see koht, kus me peame poliitikutena võtma väga selge ja resolootse hoiaku. Meie õigusriik ei saa muutuda jock-õigusriigiks, kus juriidiliselt on kõik korrektne. Kes ütles siin, et juristid – see oli vist Liisa Oviir – on meie ühiskonna – võib-olla ma eksin, võib-olla ütles keegi teine – on meie ühiskonna kandetala? Jälle Valdo. Näed, suurepärane ettekanne! Aga juristid võivad olla ka üraskid, kes selle kandetala läbi õõnestavad, kui nad juhivad ühiskonna jock-radadele, kus kõik on juriidiliselt korrektne, millestki kinni haarata ei saa, aga ühiskonna õiglustunne, ühiskonna tavaliiikmete õiglustunne on räigelt jalge alla tallatud. See on minu arvates keskne probleem tänases Eesti ühiskonnas ja selle probleemiga peab tegelema. Üleskutsed, et me peaksime kriminaalpoliitika teemadel avameelselt debatti pidama, on just nimelt sellest aspektist vaadates minu meelest kriitilise tähtsusega.

Lõpetuseks. Härra minister, minu pinginaaber Uno Kaskpeit palus teile edastada oma vabandused. Nimelt, kuna ta ei ole vang, siis ta pidi oma raha eest hambaarsti juurde minema. Aitäh!

Aseesimees Hanno Pevkur

Kõik fraktsioonid on rääkinud, aga minister on soovinud väikest sõnavõttu. Palun, härra minister, teil on võimalus!

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetavad rahvaesindajad! Kindlasti ei olnud need kõned, mida te siin eelnevalt pidasite, mõeldud lihtsalt parlamendi stenogrammi jaoks. Me ministeeriumis analüüsime need seisukohad ja hoiakud põhimõtteliselt läbi. Härra Ernits ja härra Helme, ma luban teile saata konkreetset informatsiooni, mida ma eelnevalt mainisin.

Nüüd sellest, mida ütles härra Karilaid. Siin kõlasid tegelikult üleskutsed muuta see arutelu muutusi esilekutsuvamaks või sisulisemaks. Siin oli mõttekäik, et tulevikus võiks see arutelu olla mitmeplokiline, et oleksid kohal ka teised vastava vastutusalaga ministrid, rääkimaks kas ennetusest või muust valdkonnast, aga ma ei näe põhjust, miks ei võiks selles arutelus osaleda ka riigi kõrgemad õigusametnikud, kes oma professioni ja kompetentsi pinnalt saavad anda parlamendiliikmetele vastuseid ja kuulata sisendit. See oleks minu arvates kindlasti mõistlik. Ma loodan, et järgmisel korral, kui me arutame kriminaalpoliitikat, siis me arutame seda selles vaimus, kuidas kujundada uue pikaajalise kriminaalpoliitika aluseid.

Ma tahan öelda, et muidugi tuleb kuritegudest teatada. Kümme kana – see on tsiviilõiguslik kahju, siin on suurema ohu allikas (naabri koer), kahju on tekkinud, teil on õigus selle kahju hüvitamisele. Ma arvan, et neid tehivolusid arvestades on oht, et naaber sooritas väärteo, ta võis rikkuda ka neid reegleid, mille on kehtestanud omavalitsus või mis on üle riigi kindlaks määratud, koerapidamise eeskirju, sest kuidas siis koer teie koduhoovis nii laamendada sai. Ei ole mõtet seda probleemi vähendada.

Üks eelkõneleja mainis konkreetset ühte kohtujuhtumit, küsides, kas riik menetleb seda õiguspäraselt. Jah, ma võin kinnitada, et menetleb küll õiguspäraselt. Olemas on ka parlamentaarse järelevalve täiesti legitiimne formaat, meil on olemas julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon ja ka teistes parlamendikomisjonides on olemas selge kanal selle jaoks, sinna on võimalik kutsuda ka kõrgemaid õigusametnikke, kes neid asju menetlevad. Oma pädevuse piires nad kindlasti on valmis ja peavadki andma seletusi, kuidas mingi asja menetlemine aset leiab. Ei ole midagi ebaloomulikku, kui parlament seda järelevalvet teeb, kui on mingi mure südamel. Siin oli kujund poliitiliste "liftide" kohta.

Härra Helme osutas sellele, et me peame vaatama numbrite taha. Ma olen täiesti nõus, et on mitu objektiivset asjaolu kuritegevuse vähenemisel, mida me peame silmas pidama. See on tegelikult ju näiteks ka väljaränne. See tähendab, et mitte eakamad daamid ei soorita kuritegusid, vaid üldine tõenäosus on see, et agressiivsemad on paraku nooremad mehed, kellest suur hulk on teistes riikides tööd ja leiba otsimas. Tõepoolest, see n-ö võimalik süüteoalus on üle kandunud nende riikide statistikasse. Oleks kindlasti kergemeelne öelda, et demograafilistel suundumustel ei ole mõju sellele statistikale. Ma olen täiesti nõus, et ei tohiks kuidagi võtta asja ilustavat hoiakut. Samm-sammult on trend läinud positiivsemaks, seda ma tahan küll kinnitada. Me analüüsime ka seda, milline on inimeste n-ö huvitatus raporteerida. Siin negatiivseid arenguid ei ole, aga ma olen kaugel sellest, et luua illusoorset, loosunglikku, kõike ilustavat meeleolu, mis puudutab kuritegude tõkestamist ja kriminaalpoliitika realiseerimist.

Siin kõlas ka üleskutse selle kohta, et me peaksime andma ennetusele terviklikuma käsitlemise, selle tõi välja Külliki Kübarsepp. Ma arvan, et see on väga õige. See on üks asi, mille kohta me lubame, et me anname uute kriminaalpoliitika arengusuundade loomisel tervikliku ülevaate meie käsutuses olevast informatsioonist kehtiva olukorra kohta, aga ka selle kohta, milline on meie ambitsioon, mida võiks riigis tulevikus teha. Aitäh!

Aseesimees Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu! Oleme "Kriminaalpoliitika arengusuundade aastani 2018" 2017. aasta täitmise aruande arutelu lõpetanud. Meie päevakord on tänaseks ammendunud. Veel kord kaunist naistepäeva ja edukat tööpäeva jätku! Kohtume järgmisel esmaspäeval!

Istungi lõpp kell 11.53.